

Francesca Woodman
Μέσα στη δίνη της δημιουργίας

Είναι ένα ψυχρό απόγευμα του Γενάρη και η Francesca έχει βγάλει όλα της τα ρούχα, στέκεται γυμνή στο άδειο, κρύο δωμάτιο ενός σχεδόν εγκαταλελειμμένου κτιρίου στην Ρώμη και περιμένει, προσμένει, αδημονεί για το τέλειο φως, το φως εκείνο που χρειάζεται η εικόνα που έχει ήδη έτοιμη μέσα στο μυαλό της αλλά ξέρει πολύ καλά πως το μοναδικό στοιχείο που λείπει είναι το ιδανικό φως. Έτσι την βρήκε ο φίλος της Giuseppe Gallo πριν από περίπου τριάντα χρόνια...

Η Francesca Woodman είναι πολύ νέα, είκοσι χρονών στα τέλη της δεκαετίας του '70, αλλά έχει ήδη παραγάγει ένα πολύ μεγάλο και μοναδικό φωτογραφικό έργο το οποίο τελικά θα καταγραφεί στην ιστορία της φωτογραφίας σε τέτοιο βαθμό που σήμερα σημαντικοί εκθεσιακοί χώροι όπως η Tate Modern του Λονδίνου της κάνουν αφιερώματα. Είναι επίσης χαρακτηριστικό πως μία από τις πιο καταξιωμένες γκαλερί της ίδιας πόλης, η "Victoria Miro" παρουσίασε το καλοκαίρι του 2007 μεγάλη αναδρομική έκθεση με έργα της Woodman.

Ο πατέρας της George είναι ζωγράφος, η μητέρα της Betty κεραμίστρια και ο μεγαλύτερος αδελφός της βίντεο-καλλιτέχνης• η Francesca μεγαλώνει σε ένα περιβάλλον που υπερχειλίζει από δημιουργικότητα, φαντασία και διαφορετικότητα. Από νωρίς, οι γονείς της επιλέγουν τις καλύτερες σχολές τεχνών για την ήδη ιδιαίτερη κόρη τους. Σε ηλικία 14 ετών η Francesca μπαίνει στο Abbot Academy όπου προς μεγάλη της τύχη γνωρίζει την Wendy McNeil που υποστηρίζει από τότε πως η σημασία των ιδεών είναι πολύ μεγαλύτερη από εκείνη της τεχνικής στην φωτογραφία. Εκεί είναι που η μπσέμ νεαρή μεταμορφώνει το δωμάτιο της σε ατελιέ, κοιμάται μέσα στην ντουλάπα και κάποια στιγμή το γεμίζει με φτερά αναστατώνοντας σε τέτοιο βαθμό τους επιτηρητές που ενημερώνουν τους γονείς της για τις ακραίες συμπεριφορές της.

Όμως η Francesca δεν πτοείται, δεν καταπιέζει την προσωπικότητά της και συνεχίζει αδιάκοπα να μεταμορφώνει χώρους, να ντύνεται παράξενα για την κοινωνία της εποχής και να δημιουργεί διαρκώς νέες φωτογραφικές σειρές. Η ίδια έλεγε πως έπρεπε να είχε γεννηθεί σε άλλη εποχή, την βικτωριανή, που τόσο της άρεσε και την ενέπνεε. Όταν ήταν πιο μικρή, είχε ζητήσει από τους γονείς της να ξεκινήσει

μαθήματα πιάνου, όχι τόσο για την ίδια την μουσική, αλλά γιατί φανταζόταν το εαυτό της πίσω από το βικτωριανό πιάνο, με αναμμένα κεριά γύρω της και ήθελε να βιώσει αυτήν της την εικόνα.

Σε ηλικία 19 ετών πείθει την φίλη της Sloane Rankin να μετακομίσουν στην αιώνια πόλη, όπου η Francesca θα συνεχίσει να σπουδάζει φωτογραφία με υποτροφία, και στο διάστημα αυτό δημιουργεί μερικές από τις γνωστότερες σειρές της όπως την επονομαζόμενη “On Being an Angel” (σ.σ. το να είσαι ένας άγγελος), την οποία εμπνέεται από τα μπαρόκ αγαλματίδια που κοσμούν τα ρωμαϊκά συντριβάνια που συναντούσε στις ατελείωτες βόλτες που συνήθιζε να κάνει. Πέραν αυτού, εκεί θα ανακαλύψει χώρους εγκαταλελειμμένους, παλιά εργοστάσια παραγωγής μακαρονιών, αποθήκες του 15^{ου} αιώνα, ιδιαίτερα φωτογενείς, με διαβρωμένους τοίχους, με υπέροχες όμως φωτοσκιάσεις που τόσο συνάδουν με την όλη της εικαστική έκφραση. Η αγάπη της για την Ιταλία έπαιξε έναν από τους σημαντικότερους ρόλους στην εξέλιξη της τέχνης της αλλά και της ίδιας της προσωπικότητάς της. Η Ιταλία την ενέπνεε αναμφισβήτητα: η ιστορία της, τα κτίρια, η ατμόσφαιρα, οι άνθρωποι που γνώριζε, τα ρομαντικά σοκάκια, όλα στοιχεία που συνέθεταν έναν κόσμο που λάτρευε. Άλλωστε η σχέση της με την ευρωπαϊκή αυτή χώρα πήγαινε πιο βαθιά καθώς οι γονείς της είχαν πάντοτε ένα εξοχικό κοντά στην Φλωρεντία όπου πήγαιναν τα παιδιά από μικρά, η ίδια λένε πως είχε μάθει πρώτα τα ιταλικά και κατόπιν τα αγγλικά. Αναμφίβολα ήταν για εκείνη ένας κόσμος πολύ διαφορετικός από εκείνον της Αμερικής.

Στην Ρώμη η Francesca θα ανακαλύψει το ‘αναρχικό’ και σουρεαλιστικό βιβλιοπωλείο, το “Libreria Maldoror”, αγαπημένο τόπο συνάντησης πολλών καλλιτεχνών και συγγραφέων της εποχής. Η σχέση της με τα βιβλία ήταν ιδιαίτερα στενή: διάβαζε αδιάλειπτα συγγραφείς όπως τον Proust, Virginia Woolf, Henry James αλλά και τον σουρεαλιστή Andre Breton. Αν προσέξει κανείς τις φωτογραφίες της εύκολα διαπιστώνει τις σουρεαλιστικές αλλά και γενικότερα τις λογοτεχνικές της επιρροές. Στο βιβλιοπωλείο αυτό η Woodman κάνει και την πρώτη της ατομική έκθεση, πέραν των σχολικών εκθέσεων που είχε ήδη παρουσιάσει, και το πετυχαίνει στέλνοντας από την Τοσκάνη μία καρτ-ποστάλ, η οποία απευθυνόταν στον σκύλο του ιδιοκτήτη του βιβλιοπωλείου, παρακαλώντας τον να πείσει τον κύριο του να της δώσει αυτή την ευκαιρία.

Το 1979 τα πράγματα αλλάζουν αρκετά ριζικά στην ζωή της: ολοκληρώνονται οι σπουδές της στην Ρώμη, μετακομίζει στην κοσμοπολίτικη Νέα Υόρκη κι εκεί αρχίζουν να την απασχολούν ολοένα και πιο έντονα τα επαγγελματικά ζητήματα. Για κάποιον ανεξήγητο λόγο, εντυπωσιάζεται από τη δουλειά της φωτογράφου μόδας Deborah Turbeville και προσπαθεί και η ίδια να εισχωρήσει στον χώρο αυτό. Μάταια όμως. Ευτυχώς όμως για τον κόσμο της τέχνης, οι αποτυχημένες της προσπάθειες στον χώρο της

φωτογραφίας μόδας, κάνουν την Francesca γνωστή σε σημαντικούς καλλιτέχνες και συλλέκτες της εποχής που αντιλαμβάνονται την σπουδαιότητα του νεανικού της έργου. Αρχίζει να εκθέτει σε ποιοτικές ομαδικές εκθέσεις, γίνεται στενή φίλη με τον συλλέκτη σουρεαλιστών Timothy Baum, εκδίδεται ένα από τα βιβλία που είχε η ίδια σχεδιάσει και όλα μοιάζουν να βαίνουν καλώς.

Πόσο εύκολο είναι όμως να επιβιώσει μια τόσο ευαίσθητη, ονειρική μορφή μέσα στον σύγχρονο υπερκαταναλωτισμό, την α-ποιοτική καθημερινότητα, τον γιάπικο ανταγωνισμό, μέσα σ' έναν κόσμο που όσο περνά ο χρόνος μοιάζει να χάνει την ουσία της ύπαρξης μας της ίδιας; Μπορεί να ήταν παρόμοιες οι σκέψεις της, μπορεί να βρισκόταν σε συναισθηματικά φορτισμένη κατάσταση, μπορεί να ήταν ο χωρισμός της, μπορεί να ήταν μια έντονη, αλλόκοτη δημιουργική στιγμή, δεν μπορούμε να ξέρουμε τί συνέβαινε μέσα στο μυαλό της εκείνη την ημέρα, στις 19 Ιανουαρίου του 1981, όταν η 22χρονη Francesca επέλεξε να τελειώσει υπερβολικά νωρίς την ζωή της. Ίσως να αρκούν αυτά που άφησε πίσω της: την προσωπική της ποίηση, την αποσύνθεση και αποδόμηση της ανθρώπινης μορφής, το ονειρικό φως, αρχετυπικές υφές, το ερωτικό και συνάμα παρθενικό γυμνό κορμί, τις ατελείωτες ιστορίες που μας διηγείται μέσα από τις φωτογραφίες της, τους συμβολισμούς που μας προτείνει, τις σκέψεις που μας αποκαλύπτει και μας οδηγούν σιωπηλά στον υπέροχα μελαγχολικό και δημιουργικό κόσμο της Francesca Woodman. Όταν την ρωτούσαν γιατί χρησιμοποιεί τόσο συχνά τον εαυτό της ως μοντέλο, απαντούσε απλά (σε αντίθεση με τα περίπλοκα, ψυχαναλυτικά κείμενα που έχουν γραφτεί κατά καιρούς σχετικά με το συγκεκριμένο ζήτημα): «Είναι θέμα ευκολίας. Είμαι πάντα διαθέσιμη». Και μία μέρα αποφάσισε να μην είναι πλέον διαθέσιμη, αφήνοντας όμως πίσω της την προσωπική της φωτογραφική γραφή, μία θλιμμένα όμορφη φωτογραφική ποίηση.

Σημείωση: το φωτογραφικό υλικό είναι ευγενική παραχώρηση της λονδρέζικης γκαλερί “Victoria Miro” η οποία παρουσίασε ατομική έκθεση της *Francesca Woodman* το διάστημα 19.6.07-28.7.07, www.victoria-miro.com.